

Husmoderrörelsen och samhället

av

Ransveig Olsen

Vi befinner oss i ett land, där husmoderorganisationerna länge har varit, det som vi andra ännu får gå och hoppas på att kunna bli — en av de viktigaste faktorer i samhället.

Tack vare att de ledande finska männen förstått vad det betyder för ett lands framgång och trivsel, att ha husmödrar med en solid och grundlig utbildning, har de givit husmoderorganisationerna sitt stöd och med tacksamhet tagit emot den hjälp, som dessa genom sitt väckelse- och upplysningsarbete utför till samhällets d.v.s. landets bästa. De har förstått, vad det betyder för folkhälsan och landets ekonomi, att ha en upplyst husmoderskår, medan vi ännu suckar efter förståelse hos våra ledande män.

Detta beror kanske på, att husmödrarna inte själva har förstått att värdesätta sig som människor i samhället, och alltför länge har levat i den vanföreställningen, att de blott utgör ett ansvarslost appendix till mannen, att hemmet icke hade något med samhället att göra utan var en oas i öknen, som inte angick dem. En tro, inplantad hos dem av män, som enligt gammal tradition blott ville se på hustrun som *sin särskilda kvinna* och inte som människa eller en medlem i samhället. —

Så småningom begynner det emellertid gå upp för envar att samhället bildas av de tusen hemmena och att samhällets bestånd beror på hemmena. Och att hemmenas bestånd först och främst beror på husmödrarna.

Genom det väckelse- och upplysningsarbete som våra husmoderorganisationer utfört under årens lopp, har allt flera och flera vaknat upp ur sin törnsasömn, vaknat upp till förståelse för att de har en uppgift att utföra även utanför sina fyra väggar.

Det börjar gå upp för dem, att de helt enkelt är medlemmar i samhället och allra minst de obetydligaste. De begynner att se sig om. Och när en husmor vaknar och begynner att se sig om, är det lika med att hon tar itu med en uppgift. —

Då vetenskapen insåg, att folkhälsan till en väsentlig del berodde på ett förebyggande arbete genom sund näring, hygien, sann folkupplysning, förstod också de ledande männen, att det gällde att sprida upplysningen till folket, och kanske då särskilt till dem, som hade ansvaret för födan, husmödrarna. Samtidigt nödvändiggjorde förhållandena ute i världen att landets egna produkter och födoämnen i största möjliga utsträckning kom till användning. Här stod vårt husmoderförbund redo med sin organisation, som omspände hela det vidsträckta landet från Nordkap i norr till Lindesnes i söder och erbjöd sin hjälp. Norges

Husmoderförbund planlade och arrangerade kurser och demonstrationer tillsammans med statens spannmålsbyrå, mjölkcentral, kött- och fläskcentral, sill- och fiskcentral, samtidigt som de tog upp arbetet för större användning av bär och grönsaker för utnyttjandet av landets egna vitaminkällor. De imponerande grönsaksutställningar, som flera av våra husmoderföreningar under de senare åren fått till stånd så långt i norr som på de yttersta skären på 70:nde breddgraden, där männen inte engång skulle ansett det mödan lönt att ens försöka, är ett strålande exempel på vad man kan få till stånd när husmödrarna tar itu med en sak. I distrikt, där man tidigare kände till flera grönsaker blott till namnet, har husmödrarna med hjälp av sina husmoderföreningar fått till stånd välskötta köksträdgårdar. Och det visar sig att grönsaker, som man aldrig kunnat tänka sig att odla på dessa breddgrader, ger ett utmärkt resultat. — Då huvudstadens tandläkare och skolläkare hade utexperimenterat den lämpligaste skolbarnsfrukosten och infört denna i några skolor — Oslofrukosten — tog husmödrarna fatt i uppgiften för att få denna skolfrukost införd runt om i både skola och hem. Över hela landet har våra husmoderföreningar hållit demonstrationer av Oslofrukosten och fått denna införd i många skolor. På några håll betalar husmoderföreningarna mjölken för barn från fattiga hem. På detta och många andra sätt utför vår husmoderorganisation ett för samhällets och folkhälsans framgång nödvändigt arbete utan understöd från något håll, endast genom de många tusen husmödrarnas energiska och ansvarsmedvetna arbete.

Redan tidigt framställde Norges Husmoderförbund krav på obligatorisk hushålls- och handarbetsundervisning i våra folkskolor. Detta krav har vi nu utökat till att även gälla fackskolor för våra unga döttrars utbildning i såväl hushållning och hygien som barnavård och barnpsykologi. Dessa önskemål har vunnit så liten förståelse hos männen, som förvaltar samhällets kapital och bestämmer över medlens fördelning, att de praktiskt taget blott har tillgodosett den så kallade allmänbildningen samt våra gossars fackutbildning. Ja, några av de mest oförstående har till och med indragit husmorsskolor, såsom varande lyxinrättningar, dem man kunde vara förutan, när dåliga tider bröt in.

Ett så långsträckt och sparsamt befolkat land som Norge, bjuder självfallet på stora svårigheter när det gäller att tillgodose de olika landsändarnas behov. Detta gäller anslag av alla slag, också till skolor och undervisningsväsendet. Många av våra skolor på lan-

det saknar dessvärre såväl handarbetsundervisning för flickorna som slöjdundervisning för gossarna, samtidigt som själva timantalet i allmänna fackämnen är inskränkt.

I en vargatid, som den vi nu genomlever, varest man har den största svårighet att taga sig fram även med god yrkesutbildning, säger det sig självt att möjligheterna blir ännu mindre för den, som har ringa eller ingen yrkesutbildning. Det synes rimligt att tänka att det skulle vara ännu mer tvingande att skaffa möjligheter till ungdomens utbildning, som kunde lätta tillvaron och ge både direkta och indirekta inkomster i små samhällen, som t.ex. i våra fiskeri-distrikt långt i norr, där befolkningen praktiskt taget uteslutande är beroende av fisket, som i sin tur är beroende av väder och vind och många andra faktorer, och som det rätt som det är slår fel. På många dylika orter har våra husmoderföreningar satt i gång med kurser i vävnad, liksom även hushållsundervisning för flickor och på några håll skomakerikurser för gossarna. I skogs- och fiskeri-distrikt, där mathushållningen uteslutande skötes av gossar, har man även anordnat matlagningskurser för gossar. Dessa kurser har väckt odelad hänförelse, och de unga gossarna har gått till dessa kurser med minst lika stor iver som flickorna.

I norr, där man har de långa vintermånaderna, och den korta skoltiden är det även av den största betydelse att finna på sysselsättning åt mindre barn. Norges Husmodersförbund har här utfört ett enastående arbete för arbetsstugeidén. Våra föreningar har nu 70 arbetsstugor. Alla dessa åtgärder har naturligtvis en kolossal betydelse inte bara för de ungas utbildning och skicklighet, utan även för hemmets ekonomi och därför även för samhällets ekonomi.

I stor utsträckning har dessa samhällsnyttiga åtgärder inte bara givit hemmen indirekta inkomster genom att mycket av det arbete man eljes skulle fått betala, nu kan utföras av de unga gossarna och flickorna, men de har också hämtat till hemmen direkta inkomster genom försäljning av hemslöjds- och turistartiklar.

Den stora tacksamhet som strömmar emot våra husmoderföreningar på de orter, där dessa kurser hållas, såväl från hemmens sida som från bygdernas auktoriteter, ger löfte om att vår husmoderorganisation är i färd med att erövra sig en lika mycket älskad och aktad ställning i samhället som den husmodern har i hemmet.

De senaste företaget som Norges Husmoderförbund har satt igång med är den stora näringsmässan, rationell föda, rationell hushållning som N.H:s ordförande fru Amalie Övergaard har tagit initiativ till. Till sammans med vår skickligaste matexpert fru Henriette Schönberg-Erken har hon nu i ett par års tid rest runt med denna mässa, och besökt en mängd orter från det sydligaste Norge upp till Norra Ishavets små fisklägen. Att fru Övergaard har måktat imponera på även samtliga män på dessa orter, dit hon kommer farande med sina 40 tunga kollar och sina många medhjälpare är ingenting att undra på, när vi hör av vad denna mässa består och som pressen har kallat: Husmödrarnas vandrande universitet. Först och främst ett fullständigt, helt modernt kök med alla de redskap som i dag står till husmödrarnas förfogande för att underlätta arbetet och få det utfört på ett hygieniskt riktigt sätt. Därefter ett rikhaltigt åskådningsmaterial,

byggt på modernt reklamkonst — alltifrån en upplyst människofigur till en mångfald av planscher och grafiska tabeller, som berättar om riktigt och oriktigt sammansatt kost. Detta illustreras även genom utställningsbord med rätt kost för varje ålder, skyddskost, dietkost, kost för havande mödrar m.m. Överallt tas ortens produkter med i största möjliga utsträckning. Även en utställning av allt som berör spädbarnsvården är medtagen. Och för att poängtera att det är lika viktigt för kroppen att få den rätta näringen som att få en stärkande och riktig motion, gives uppvisningar i gymnastik och kroppskultur, vården av hår och hud och vad som för övrigt hör till för att man skall hålla sig i form. Under tre och fyra dagar hålles mässan på varje ort. Vid sidan av de många matdemonstrationerna och andra demonstrationerna hålles en räkka föredrag om föda och kroppskultur, om hygien och tandvård, om ekonomi och föräldraansvar, om havandeskap, barnavård och barnpsykologi samt om de allvarliga folksjukdomarna kräfta och tuberkulos. Överallt har mässan väckt den största uppmärksamhet. Folk har kommit körande, roende och gående milslånga vägar för att höra och se. Städernas och bygdernas styrande, läkarkåren och tandläkare har beredvilligt ställt sig till disposition och hjälpt med lokaler och föredrag. Och lovorden har strömmat in både från pressen och läkarkåren, som betecknat detta företag som ett enastående löfte för folkhälsan och en uppmuntran för dem som arbetar för en bättre kosthållning. En upplevelse har det varit i synnerhet för befolkningen i de nordliga fylkena, som visst inte är bortskämd med att man kommer resande till dem med upplysningar och kunskaper. Nytt liv, nya intressen, ja nytt livsmod berättas det, att denna mässa har bringat dem, som sitter bortglömda och isolerade från allt det nya, som de senaste årens forskning har fört fram. Vår husmoderorganisation har med denna mässa kommit ett långt steg fram på vägen till att bli en viktig faktor i samhället. Tack och åra tillkommer i första hand vår ordförande fru Amalie Övergaard, som personligen har utarbetat och arrangerat hela mässan. Och detta stora företag till fromma för folkhälsan har väckt intresse hos några av våra stora affärsföretagare, som har understött detta med penningbidrag.

Det sista stora företaget som N.H. satt igång är att göra »Mors dag» till en mödrahjälps dag, genom att organisera försäljning av ett märke över hela landet, vårt eget emblem, för att få inkomster till barnbörds-hus, födelsehjälp och kontrollstationer. Företaget sattes på försök i gång i fjol inom ett par av våra största fylken. I år såldes märkena genom samtliga husmoderföreningars försorg runt om i hela landet och resultatet är både glädjande och uppmuntrande. Av de pengar, som kommit in, går en tredjedel till en mödrahjälpsfond för den krets eller det fylke där pengarna samlats in, medan 2/3 går till en fond för hela landet. I fylken där nöden är störst ges anslag efter ansökan ur både fylkefonden och landsfonden. Genom detta sista stora företag hoppas vi kunna hjälpa många mödrar och barn.

Samtidigt med dessa stora praktiska företag bedrivs ett väckelsearbete genom föredrag och studiecirklar. Vi anser också det som en av våra viktigaste uppgifter i samhället att väcka husmödrarna till förståelse och ansvar, inte bara för det, som händer inom hennes

fyra väggar, men också till ansvar för det som sker i samhället, av vilket hon själv är en del.

Kvinnornas kamp i dag rör sig icke om rösträtt och likställighet med mannen, det som vi redan har uppnått, men om att få kvinnorna att begagna sig av de rättigheter, som mannen har varit med om att ge dem i samhället. Med den hastiga utveckling som föregått under loppet av den senaste människoåldern har samhällsproblemens antal och vikt ökat i en grad som kan betecknas som oroväckande. Ropet på kvinnorna har under de senaste åren blivit starkare och kraven på husmödrarna, som utgör den största procenten kvinnor, har ständigt blivit allt fler och större. Husmödrarna måste snart komma till klarhet om, att problem, som nu är brännande för både hemmens och samhällets bestånd inte bara är männens sak utan också i allra högsta grad en kvinnosak, nationens angelägenhet, våra barns angelägenhet och att ansvaret för utvecklingen inte bara kan lassas på mannen. Allting behöver förnyelse och samhället kan lika litet som något annat existera utan vår vilja att vara med i förnyelsen. Våra husmoderorganisationer har chansen att kunna bli den stora viktiga faktorn till samhällets förnyelse. Det väckelsearbete, som behövs härför, må våra husmoderorganisationer nu se som en av sina viktigaste samhällsuppgifter. Husmödrarna måste lära sig förstå att det icke tjänar till något att sätta sig ned och jämra sig över att det icke tas hänsyn till dem och att deras krav på utbildning icke blir tillmötesgått, och för den skull skjuta skulden över på mannen. Det är klart att de inte finner förståelse hos männen, då det är helt logiskt av en man att tänka, att om kvinnorna själva anser dessa krav så livsviktiga, så ville de sörja för att få in kvinnor på de poster, där ärendena avgöres, — till dem har de ju fullt tillträde. Och här gäller det alltså att få kvinnorna att förstå, och att tänka och handla praktiskt. I samhällets styrande organ sitter för närvarande uteslutande män. Blott en enda kvinna sitter för närvarande i vårt storting. Våra problem av i dag är så stora att man och kvinna tillsammans måste göra en gemensam ansträngning. Vi vet, att där man och hustru icke känner ett gemensamt ansvar för hemmet, där försvagas hemmet. Alltför länge har samhället försvagats genom att hela ansvaret givits åt mannen allena.

När vi ser vad som händer ute i världen i dag, har då icke de män rätt, som frågar: Var är kvinnorna, sover de ännu? Att männen alls inte har förlorat tron på kvinnorna och att det nu beror på kvinnorna själva om de kommer att göra det, framgår av de många uttalanden i pressen från ansvarsmedvetna män.

Många stora män har med visionär blick skådat in i framtiden. När den stora franska filosofen Rousseau engång skrev: »Olyckligt det århundrade då kvinnorna mister sin makt för att de inte sätter värde på sig själv som mödrar, då har man nått det sista stadiet till förintelse.» Så må vi i dag med ängslan fråga oss själva: »Står vi nu inför det sista stadiet?»

En nation består av ett folk, människor, man och kvinna. En legion består av marscherande soldater. — En stor del av världen av i dag har förändrats från att ha varit en nation till en legion. Var är orsaken och vems är skulden? Runtom står ansvarsmedvetna män och ropar på kvinnorna. Vad är det dessa män väntar sig av oss? Helt enkelt att vi skall vara med om att rädda nationen. Och de hoppas på att mödrarna ännu äger kvar så mycket av sina ursprungliga modersinstinkter, att de reser sig till kamp för att värna och bevara släktet. Den svenska humanisten Dr. Ahlberg säger: I samma grad som tron på människorna sjunker, stiger tron på makten och våldet. I sanning måste tron på människorna stå på ett ynkligt plan, när vi ser vad som sker runtomkring oss. Många män ser nu med en sista rest av hopp på mödrarna. Vill de gå in för att bygga opp tron på människan, och inte stillatigande se på att alla, alla de stora uppfinningar som gjorts under de senaste människoåldrarna, i dag med tillhjälp av kvinnornas passivitet användas till en vansinnig ödeläggelse av liv och livsvärden.

Kunde det icke från nordens mödrar, som ännu har sin frihet och sina söner i behåll, gå ut en resning så mäktig, att dess verkningar skulle spåras långt ned i det sargade Europa och kunde det icke från Nordens mödrar lyftas ett skri så genomträngande att det även nådde de stackars bedrövade mödrarna därnere, ett skri att resa sig till försvar för ungen — eller är det bara djurmodern som har modersinstinkten levande och vilja att beskydda ungen?

Då lord Runciman i fjol sändes åstad som medlare i den tjeckoslovakiska frågan, fordrade han att få sin hustru med som sin sekreterare. Pressen skrev denna gång: »Det är tryggt att veta att en kunskapsrik och ansvarsmedveten kvinna är med, där frågor om krig och fred skall avgöras.»

Kunde det icke vara en appell till våra husmoderorganisationer att gå in för att väcka husmödrarna till ansvarsmedvetande så att de skaffar sig de nödiga kunskaperna, så att även våra män ville anse det tryggt att ha oss med i långt större utsträckning än förr i samhällets ledning och där, varest landets och folkets välfärd skall avgöras.

